

LES AUS DE LES ZONES HUMIDES DE TORDERA

Pedro J. Cordero

Departament de Biologia Animal (Vertebrats),
Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona,
Secció de Ciències Naturals,
Museu Comarcal del Maresme. Mataró.

Àrea d'estudi.

Les zones humides de Tordera constitueixen un sistema palustre format per petites basses situades a la plana del riu, canals, marges del riu amb vegetació d'ambients aigualosos permanent, i altres petites i efímeres masses d'aigua, com poden ser prats inundats i bassals secundaris a l'extracció d'àrids, mancats de vegetació palustre.

D'entre les basses podem fer esment de L'Estany (o Estany de Can Torrent), Can Raba, La Júlia i Els Prats d'en Gai.

El règim hidrològic de les basses és pobre, amb inundacions temporals de marcada periodicitat estacional. La profunditat màxima oscil·la al voltant de 1m. en les èpoques més propícies (febrer-maig) i disminueix dràsticament a l'estiu a partir de juny-juliol, de manera que algunes basses estan seques des d'aquestes dates, si no abans, fins novembre-gener, segons les temporades.

L'origen d'aquestes basses és mixt, ja que en part és degut a l'acció de l'home que, per diversos motius, va excavar el subsòl en un terreny on la capa freàtica és superficial i on aboquen, segons els casos, torrents i xaragalls que procedeixen de les muntanyes més properes.

La majoria de les basses estan cobertes d'una densa vegetació palustre (vegeu el capítol corresponent en aquest mateix número de l'Atzavara), i totes elles estan vorejades de boscos de ribera de freixes, salzes o fins i tot verns, que en alguns casos, com als Prats d'en Gai, ocupen la zona de les basses en tota la seva extensió, de manera que proporcionen una espessa cobertura arbòria que impedeix el desenvolupament d'una vegetació pa-

lustre de més envergadura.

Al voltant de les basses s'hi troben camps de conreu, principalment de farratge, i camps de fruiters o plantacions de silvicultura (pollancredes). Quan a la primavera augmenta el nivell de l'aigua, la xarxa de canals de drenatge pot sobreixir i contribuir a la inundació dels prats circumdants no aptes per al cultiu (conreus intermitents) que poden perdurar amb aigua durant diverses setmanes, excepte en els casos d'anys més secs.

Característiques i importància per a les aus palustres.

Els aiguamolls constitueixen ecosistemes molt puntuals en la geografia. Les zones humides de Tordera, juntament amb les vores i la desembocadura del riu (Palafolls i Malgrat), són els únics punts de la comarca del Maresme on es troben nombroses espècies d'aus palustres.

Durant els viatges migratoris, aquestes aus acostumen a fer estació de repòs i avituallament en aquells hàbitats que els són favorables. Per aquesta raó, i a banda dels registres ocasionals en platges, o accidentals en altres hàbitats de la comarca, part de les aus palustres migradores «sedimenten» amb regularitat en aquests enclavaments. Els nostres aiguamolls són visitats per un petit percentatge del total de viatgers que sobrevolen el litoral durant les migracions, mentre que la resta s'escapen al simple observador ja que realitzen vols per mar, de nit o a gran altura sobre la terra.

Aquests enclavaments es poden convertir en estacions obligades d'emergència davant de certes condicions ambientals adverses, com poden ser els vents de llevant en dies

rúfols i de plovisqueig, que provoquen que nombrosos migrants aquàtics s'aixoplugin a les nostres zones humides durant les dates de migració prenupcial. A finals de desembre i pel gener, en casos de fred molt intens en el país i la resta d'Europa, infinitat d'aus palustres hi sedimenten temporalment.

La qualitat de l'hàbitat d'una zona determinada condiciona la presència de migrants sedimentats. En el nostre cas, aquesta afirmació es compleix en comprovar les diferències d'abundància i diversitat d'espècies entre la migració prenupcial i la post-nupcial. Fins i tot dins de la mateixa migració prenupcial, la més important, s'observen diferències entre un any amb aigua abundant (p.e. 1982) i un altre de sequera (p.e. 1983).

Des de finals de febrer fins a maig l'aigua arriba al nivell més alt de tot l'any. És en aquest moment que el període vegetatiu s'inicia i assoleix el seu punt màxim, de manera que hi ha una més gran disponibilitat d'aliment per a les aus migrants aquàtiques que han sedimentat a la zona. Aquesta època coincideix plenament amb la migració prenupcial (entrada d'aus estivals i d'ocells que, havent hivernat a les nostres latituds, fan camí de retorn als seus quaters de cria) i és ara quan moltes espècies palustres amb requeriments específics veuen multiplicades les disponibilitats d'aigua amb la presència de basses, xarxes de canals, prats inundats, etc. on es combinen diversos factors, com la profunditat de l'aigua, la consistència dels fons i vores, l'aparició de fangs i llots, la cobertura i la diversitat d'espècies vegetals, o la presència de preses (invertebrats, amfibis, etc.). Cada espècie buscarà el seu compartiment o «nínjol» on poder treure millor partit del medi, segons els seus requeriments alimentaris i segons les seves limitacions anatòmiques. Podem dir, amb tota seguretat, que les aus aquàtiques més freqüents durant aquest període de migració prenupcial són aquelles que, durant la seva estada en les nostres zones humides, troben disponible una més gran quantitat d'aliment apropiat per a elles.

En avançar el mes de maig, quan s'intueix l'inici d'una progressiva eixutesa estival, trobem les aus migrants en el riu, especialment a la seva desembocadura, atès que allà encara hi queda aigua i, per tant, racons on bivaquejar. En les primaveres de pluges escasses, o bé quan l'home desvia reguerons d'aportació d'aigua

o neteja els canals de drenatge, les basses s'assequen més aviat, els prats inundats no s'arriben a formar i la fracció de migrants que haurien sedimentat es redueix notablement, les seves estades es fan efímeres i algunes espècies es fan completament absents.

Durant la migració postnupcial i la dispersió postgenerativa (de mitjan juny en endavant) el paisatge és diferent. La majoria d'espècies d'aus aquàtiques no visiten les basses si la seva inclinació per l'aigua és estricta. Els prats estan secs, i n'hi ha molts que s'han transformat en conreus de farratge. Res no fa pensar que camesllargues, batallaires, tètols o gambes freqüents a la primavera, ara puguin aturar-s'hi. Els substitueix una comunitat d'aus pròpia d'àrees rurals i de camp.

Pel que fa a les espècies palustres nidificants (polla d'aigua, ànec collverd i cabusset, principalment), la sequera les obliga a adoptar conductes de fugida. Les aus, en evadir-se, poden concentrar-se en altres basses que encara conserven aigua. La majoria han de realitzar moviments postgeneratius d'envergadura diversa.

Després del llarg estiu, les aus retornen als seus llocs de cria. Això s'acompleix en els mesos de febrer i març, període en què el terreny apareix inundat i ja ha començat la veda. En aquesta època, i posteriorment, algunes aus migrants, potencialment nidificants en la zona, es queden o bé s'evadeixen, segons si troben o no llocs apropiats i disponibles per a elles. Un exemple el tenim en l'ànec collverd. La fracció migradora d'aquestes aus que sedimenta en els nostres aiguamolls, augmenta en anys de més inundació de les basses i altres punts de la plana i la ribera del riu, de manera que el nombre d'intents i èxits de reproducció es veu afavorit, i és més gran que no pas en anys de més sequedat. És probable que passi això mateix amb altres espècies, entre les que destaca el xarrasclet, au estival a Europa, que hiverna a l'Àfrica i que es reproduïx escassament a Catalunya.

Finalment, cal fer esment de la importància que tenen les característiques de la plana fluvial, transformada en camps de conreu, entre els que predomina el farratge, a més de fruiters i pollancredes. La plana, esquitxada de basses i solcada per una xarxa de canals, té una capa freàtica molt superficial, raó per la que l'aigua es pot embassar fàcilment i la humitat del terreny és alta, fora del pe-

Cabusset (*Tachybaptus ruficollis*).

ríode estrictament estival. Tot plegat constitueix un paisatge molt apropiat per a certes espècies d'ocells passeriformes, com els túrdids durant l'hivern i, sobretot, durant la migració prenupcial (febrer i març). No és estrany, doncs, que el tord comú i el tord ala-roig siguin espècies molt corrents, i que altres tords siguin més freqüents aquí que en cap altre punt de la comarca. Potser és per això que la vila va rebre el nom de «Tordaria» ja en el segle X d.c. (BAULIES, et al, 1982), i que en el seu escut d'argent hi aparegui una branca verda amb un tord parat (BASSA I ARMENGOL, 1968).

Espècies

A continuació es descriuen aspectes de migració i situació en la zona estudiada d'algunes de les espècies d'aus d'influència palustre. Altres espècies més escasses, amb requeriments iguals o semblants, apareixen en una llista posterior, juntament amb la resta d'espècies observades en el terme de Tordera. S'han exclòs aquelles espècies més pròpies de la desembocadura del riu, a escassament 5-6 Km., que molt rares vegades pugen i sedimenten en el terme. La situació i fenologia de la migració visible donada aquí correspon, per tant, a la del terme de Tordera, excepte quan es digui el contrari. Més informació sobre aquests aspectes i altres espècies es pot trobar a CORDERO (1983), i a CORDERO-TAPIA i LÓPEZ DE VILAR (1985).

A l'hora de redactar aquest article s'ha suposat que el lector disposa almenys d'alguna de les guies d'identificació d'aus en el camp, accessibles en el mercat (p.e. PETERSON, et al,

1967; BRUNN i SINGER, 1971; HEINZEL, et al, 1975), ja que s'ha evitat la descripció de les espècies.

CABUSSET (*Tachybaptus ruficollis*): Nidificant escàs, amb desplaçaments postnupcials. Basses i canals de més gran fondària, amb canyís, boga i jonca d'estany. Actualment no hi ha més de 5 parelles en el terme.

MARTINET MENUT (*Ixobrychus minutus*): Migrador escàs. Havia nidificat a la riera de Santa Coloma, prop del lloc d'estudi (Marti Boada a CORDERO, 1983). Migració prenupcial de la 2a. desena d'abril fins a la 3a. d. de maig, més freqüentment a mitjan d'aquest últim mes. Vores de canyissars i d'altra vegetació palustre. Difícil d'observar, solitari. Més dispers en la migració postnupcial, es troba, aleshores, en altres hàbitats (d'agost fins a octubre).

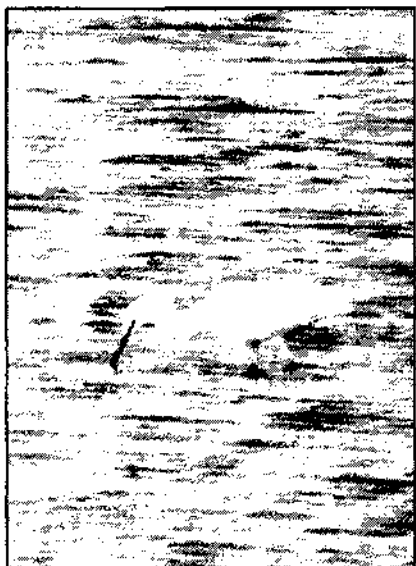
MARTINET DE NIT (*Nycticorax nycticorax*): Migrador escàs. Rar en trànsit hivernal. Més freqüent i nombros en migració prenupcial: de la 2a. desena de març fins a la 2a. d. de maig, amb màxims a la 2a. d. d'abril. És l'ardèid més arborícola. Grups petits de fins 6-8 aus reposen en grans arbres de ribera de basses i vores del riu. Migració postnupcial d'agost a octubre, predomini d'aus amb plomatge juvenil. Algunes cites a l'hivern (plomatge juvenil).

MARTINET ROS (*Ardeola ralloides*): Migrador escàs. Migració prenupcial de la 3a. desena de març a la 3a. d. de maig, més freqüent a la 2a. i 3a. d. d'abril. Basses inundades amb cobertura arbòria abundant, ribera del riu.

ESPLUGABOUS (*Bubulcus ibis*): Desplaçaments irregulars de predomini postnupcial i en trànsit hivernal, escàs, ocasionalment bandades de fins a 20-30 aus. De setembre a primers de febrer, més freqüent per desembre i gener, rar per abril i maig. Sovint desarrelat de les zones humides en camps de conreu i erms, també vols sense parada al S.O., poques vegades solitari. Potencials hivernants s'evadeixen de la zona, segurament per causa de la persecució humana (caça incontrolada). Predomini d'estades efímeres típiques durant intenses onades de fred.

MARTINET BLANC (*Egretta garzetta*): Migrador (1) comú, rar en

(1) un ♂ mort a la desembocadura de la Tordera (Malgrat) el 1-XI-85, havia estat anellat a Aigües-Mortes, Gard (França).

Martinet blanc (*Egretta garzetta*).

trànsit hivernal. Migració prenupcial de la 3a. desena de març fins la 2a. d. de juny, més freqüent i abundant a la 1a. d. de maig. És l'ardèid més abundant i el que presenta una més gran inclinació per les vores del riu; poques vegades en basses i prats inundats. Bandades de 3 a 20 aus; les cites de juny corresponen a aus solitàries. Migració postnupcial d'agost a octubre, més escàs. Posteriorment rar entre novembre i finals de gener alguns anys, especialment en dates d'intenses onades de fred.

BERNAT PESCAIRE (*Ardea cinerea*): Migrador escàs, rar en trànsit hivernal. Migració prenupcial de la 3a. desena de febrer a la 3a. d. d'abril, més freqüent a la 3a. d. de març i la d. d'abril. Basses, prats inundats, vores del riu i canals, ocasionalment coincideix amb l'agró roig en les seves sedimentacions. Solitari o en petits grups de 3-5 aus, en aquest darrer cas sobretot en vol. Migració

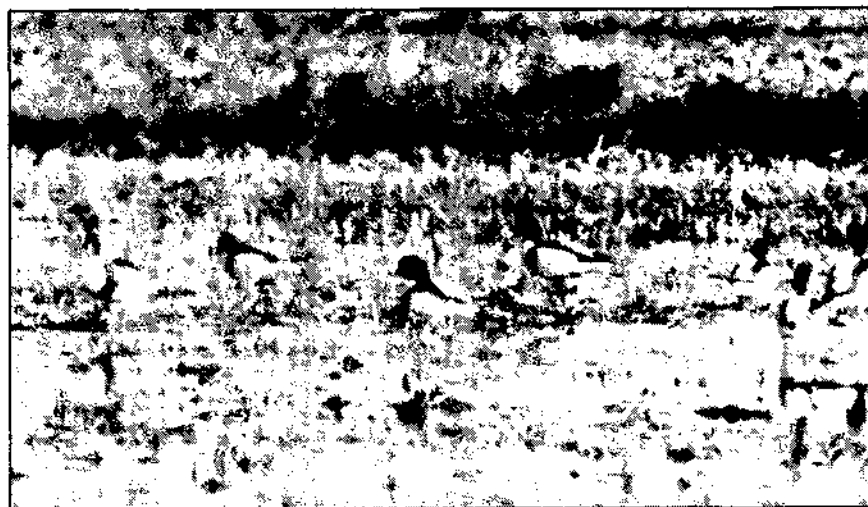
postnupcial més pobra, des de la 2a. d. de setembre fins a octubre-novembre. Trànsit hivernal rar, amb cites escasses per desembre i gener, però més evident en dates de fortes onades de fred (aus en vol cap al S.O.).

AGRÓ ROIG (*Ardea purpurea*): Migrador escàs, estiuellant rar o en trànsit estival. Migració prenupcial des de la 3a. desena de març fins la 3a. d. de maig, més freqüent a la 2a. i 3a. d. d'abril. Cites esporàdiques d'aus no reproductores per juny i juliol. Solitari o en parelles. La majoria de cites es refereixen a basses, aus amagades entre la vegetació palustre; prats inundats, vores del riu i canals amb canyis abundant. Migració postnupcial més pobra, de la 1a. d. d'agost a la 3a. d. d'octubre, en què predominen els vols creuers cap al S.O., sobre les sedimentacions (aus parades).

ÀNEC BLANC (*Tadorna tadorna*): Migrant postnupcial i en trànsit hivernal escàs. De la 2a. desena de

novembre fins la 3a. d. de gener. Principalment a la desembocadura, o en tota la llargada del riu a Tordera. Aus solitàries o petits grups que augmenten fins a formacions de 20-25 aus els hiverns que presenten fortes onades de fred (p.e. gener, 1985; gener, 1987). D'aparició recent, en els darrers anys resulta ser una de les espècies d'ànecs que amb més regularitat visiten el riu Tordera per desembre i gener, mentre que fa només unes dècades era desconegut pels caçadors de la zona. Actualment pateix una forta pressió cinegètica (au protegida).

ÀNEC XIULADOR (*Anas penelope*): Migrador postnupcial i en trànsit hivernal escàs. Cites entre la 3a. desena d'octubre i la 2a. d. de gener. És difícil diferenciar ambdós grups d'aus, degut a la seva escassetat. De vegades, però, és més abundant en dates de fortes onades de fred (trànsit hivernal de la 1a. d. de gener de 1985).

Ànec blanc (*Tadorna tadorna*).Bernat pescaire (*Ardea cinerea*).

ÀNEC GRISET (*Anas strepera*): Migrador i en trànsit hivernal rar. Molt poques cites per setembre, novembre i març, durant les migracions. Ocasionalment en trànsit hivernal, alguns anys de fortes onades de fred (gener de 1985, vegeu també RIBAS, 1985).

XARXET (*Anas crecca*): Migrador i en trànsit hivernal comú. Migració prenupcial molt pobra. De la 2a. desena de febrer fins la 1a. d. de març, principalment al riu, on resulta rar. Migració postnupcial de la 2a. d. d'agost en endavant, principalment a partir de la 3a. d. d'octubre. Aquest pas continua de forma intermitent, de manera que es produeixen arribades fugisseres i esporàdiques, més o

menys nombroses, des de novembre fins a febrer. Més abundant en les 2a. i 3a. d. de desembre i per gener amb bandades nombroses en dates de grans glaçades (p.e. RIBAS, 1985, va censar fins a 200 aus en el riu Tordera, el 9 de gener de 1985; també bandades de 30-40 aus per gener de 1987). Sedimenta en el riu, rar en les basses i més freqüent en vols. La forta pressió cinegètica delma bandades i escurça estades hivernals. Ha estat citada l'excèpcional reproducció d'aquesta espècie en el riu Tordera (Hostalric) (vegeu MUNTANER, FERRER i MARTÍNEZ-VILALTA, 1984), (? , vegeu Xarrasclet).

ÀNEC COLL-VERD (*Anas platyrhynchos*): Migrador i en trànsit hivernal comú, nidificant escàs. És l'ànec més freqüent de tots. Migració prenupcial de la 2a. desena de febrer

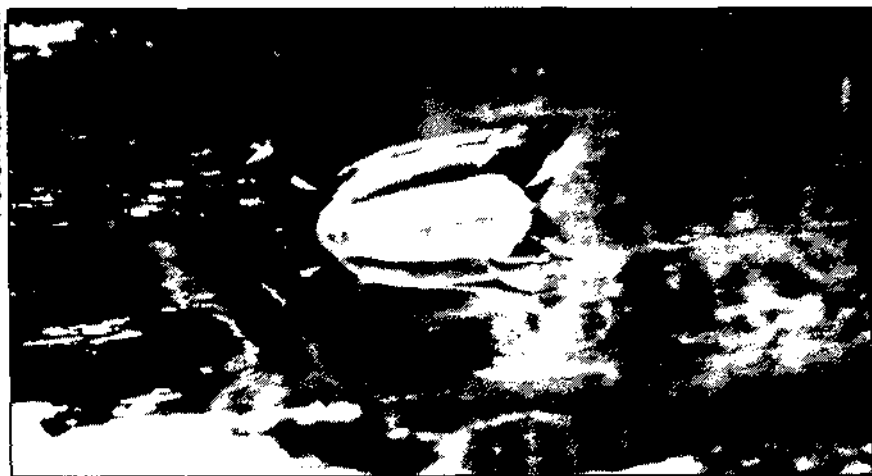
la 3a. d. de març, més freqüent a la 2a. i 3a. d. d'aquest darrer mes. Aus solitàries i petits grups de 3-6. Basses, vores del riu. Migració postnupcial de la 2a. d. d'octubre a la 3a. d. de novembre.

XARRASCLET (*Anas querquedula*): Migrador prenupcial comú, rar en el període postnupcial. Reproductors probables i ocasionals segons temporades. Migració prenupcial des de la 3a. desena de febrer, més abundant a la 3a. d. de març i la. d. d'abril, és escàs durant el maig i alguns anys apareix fins al juny. Bandades de fins a 30 aus, essent freqüents els grups de mascles sense cap femella. El nombre de migrants sedimentats és variable segons els anys. Basses, vores del riu. Migració postnupcial molt pobra: alguna vegada ha estat identificat a l'agost.

desena de febrer fins la 3a. d. d'abril, més freqüent a la 1a. i 2a. d. de març, per bé que les cites estan força repartides per tota la durada d'aquest període. Principalment a les vores del riu. Migració postnupcial de la 2a. d. d'octubre a la 3a. d. de novembre, amb algunes aus en trànsit hivernal per desembre i gener, més freqüent en dates d'intenses onades de fred (p.e. 1985).

MORELL DE CAP ROIG (*Aythya ferina*): Migrador escàs, amb poques sedimentacions prenupcials i postnupcials. Cites entre la 3a. desena de febrer i la 1a. de març, i entre la 2a. i 3a. d. de novembre.

FOTO: Raul Calderón

Ànec coll-verd mascle (*Anas platyrhynchos*).

fins la 2a. d. de maig. En aquest període es produeix l'arribada d'aus de retorn, nidificants en la zona (febrer-març). La població reproductora oscil·la entre 2 i 5 parelles en el terme, i és més nombrosa en anys de gran cabal (1982), amb 4-6 parelles, que no pas en anys més secs (1983, només 2 parelles). Basses amb vegetació palustre abundant, encara que també ha nidificat en racons tranquils i apropiats de les vores del riu. Molt inclinat a les masses d'aigua, s'evadeix amb la sequera estival. Migració postnupcial ja per juliol-agost, amb escasses sedimentacions. Augmenta sobretot de la 3a. d. d'octubre en endavant, amb arribades intermitents però poc nombroses, segons les circumstàncies, fins a finals de gener. Aus en trànsit hivernal sobretot en el riu.

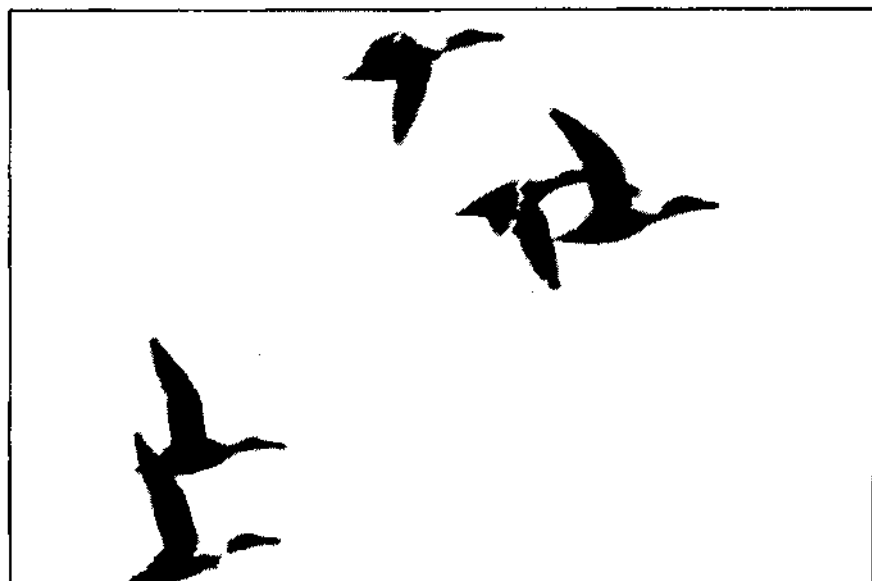
ÀNEC CUALLARG (*Anas acuta*): Migrador escàs. Migració prenupcial de la 3a. desena de febrer a

ÀNEC CULLEROT (*Anas clypeata*): Migrador en trànsit hivernal escàs. Migració prenupcial de la 3a.

ARPELLA VULGAR (*Circus aeruginosus*): Migrador escàs. Migració prenupcial de la 2a. desena de març fins la 2a. d. d'abril, amb sedimentacions freqüents a la 3a. d. de març i la. d'abril. Basses amb canyís

Arpella vulgar (*Circus aeruginosus*).

Ànec cullerot (*Anas clypeata*).

FOTO: Rafael Guzmán

FOTO: Rafael Guzmán

i jonca d'estany abundants. Aus solitàries o agrupacions d'adults (mascles i femelles) de fins 4-5 exemplars. Migració postnupcial freqüent en altres biòtops (seguint la costa amb poques sedimentacions a la zona. De la 1a. d. de setembre fins a la 2a. d. de novembre).

ÀGUILA PESCADORA (*Pandion haliaetus*): Migrador rar. Poques cites a la 3a. desena de maig i 3a. d. d'octubre. Aus solitàries. Vols per la llargada del riu.

FOTO: Rafael Guzmán

Rascó (*Rallus aquaticus*).

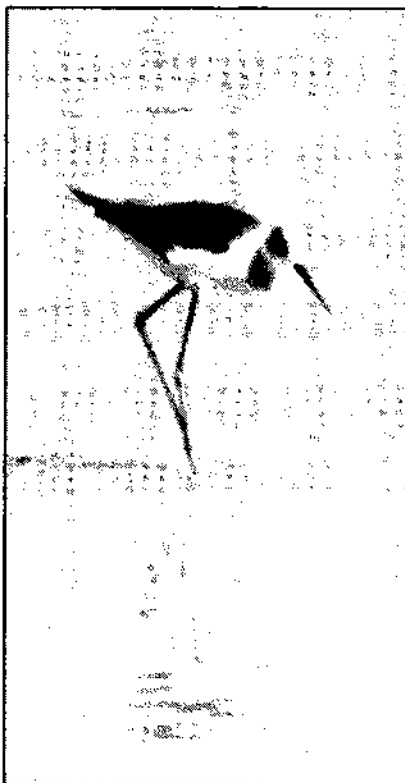
RASCLÓ (*Rallus aquaticus*): Nidificant escàs; possible fracció migradora i en trànsit hivernal, difícil de valorar. Hàbits d'amagament, es detecta principalment pels cants que emet a partir de la 3a. desena de febrer. Segons aquest mètode de registre, no hi ha més de 3-4 parelles potencialment reproductores en el terme. Àrees d'aigua amb poca profunditat, amb vegetació palustre densa i curta (p.e. *Carex sp.*), en algunes basses. Fugides a partir de juny-juliol. Aus a les vores del riu, canals i altres biòtops en èpoques de migració i durant els mesos de desembre i gener, períodes en els que també és escàs.

POLLA PINTADA (*Porzana porzana*): Migrador escàs. Migració prenupcial de la 2a. desena de febrer fins la 3a. d. de març, més freqüent en la 3a. d. de febrer i 1a. de març. Solitària i difícil de detectar. Vores de basses, aigües superficials amb vegetació palustre, canals. Migració postnup-

cial més pobre. Cites a l'octubre, sovint en diferents biòtops.

POLLA D'AIGUA (*Gallinula chloropus*): Nidificant i en migració comú. Durant l'època de reproducció ocupa totes les basses de Tordera, i fins i tot prospera en canals i petits gorgs d'extracció d'àrids, sempre i quan hi hagi vegetació palustre; també en alguns punts de les vores del riu. Es fa una estimació d'un total aproximat no superior a les 40 parelles nidificants en el terme (1986). Pateix una important disminució de presència a la zona, segurament deguda a la degradació paulatina del seu hàbitat. Migració prenupcial de febrer a abril, difícil de detectar excepte per un augment d'observacions en llocs on és rara. Evasions de sequera ja des de juny, es manté absent d'algunes basses entre juliol i gener. Observacions durant tot l'any en els llocs on hi ha aigua poc contaminada. Els desplaçaments postnupcials són detectats entre agost i octubre, habitualment en altres biòtops; aus isolades amb predomini de joves de l'any.

CAMES LLARGUES (*Himantopus himantopus*): Migrador comú, estiuant rar. Migració prenupcial de la 2a. desena de març fins la 2a. de maig, amb posteriors observacions en el riu, més a prop de la desembocadura. Màxima abundància a la 3a. d. d'abril. Prats inundats, vores del riu.

Cames llargues (*Himantopus himantopus*).

Petits grups de menys de 5 aus; és més abundant a la desembocadura del riu (Malgrat). Migració postnupcial a l'agost, amb molt poques sedimentacions.

CORRIOL PETIT (*Charadrius dubius*): Migrador estival i nidificant comú. Migració prenupcial de la 3a. desena de febrer fins la 2a. o 3a. d. d'abril, més abundant a la 3a. d. de març i 1a. d. d'abril. Sorolls i platges de còdols del riu, gorgs d'extracció d'àrids (on també es reproduïen ocasionalment), vores de basses sense vegetació, camps de conreu, prats inundats. De vegades en migració en camps llaurats lluny de l'aigua. Després de la reproducció només en el riu. Entre 10-12 parelles reproductores en el terme. Migració postnupcial des de finals de juliol i agost, difícil de precisar si no és per la formació de bandades per aquestes dates. Últimes cites a la 3a. d. d'octubre.

FREDELUGA (*Vanellus vanellus*): Migrador i hivernant comú, encara que irregular. Migració prenupcial molt pobre: 2a. i 3a. desenes de febrer, 1a. de març en anys normals, amb poques observacions. No obstant això, en temporades després de fortes onades de fred, la migració prenupcial es fa nombrosa, amb bandades sedimentades durant tot el març i amb últimes observacions a la 3a. d. d'abril. Migració postnupcial des de la 2a. d. d'agost (rara), i especialment a partir de la 1a. d. de novembre (comú). Es produeixen entrades successives d'estades breus per desembre i gener, la intensitat de les quals està en funció de variacions a la temperatura. Quan bufen vents freds del nord es produeix una aparició més nombrosa, amb arribades de milers d'aus (p.e. 1a. i 2a. d. de gener de 1985, dates en què l'espècie va patir una implacable persecució humana; també nombroses, però amb entrades menys espectaculars, les produïdes durant les onades de fred de 1986 i 1987). Sedimentacions breus: més que no pas d'hivernada caldria parlar de pas hivernal continu, corresponent a successives onades d'aus en fugida hivernal, que segurament s'evadeixen de la zona a causa de la caça incontrolada. Prats i camps de conreu, vores de gorgs i del riu.

BATALLAIRE (*Philomachus pugnax*): Migrador comú. Migració prenupcial de la 3a. desena de febrer fins la 1a. d. de maig. Més freqüent al març i 1a. d. d'abril. Prats inundats i vores del riu. Agrupacions de 10-15 aus; més abundant a l'últim tram flu-

FOTO: Rafael Guzmán

vial (desembocadura). La seva presència a la plana va molt lligada a la inundació de prats. En migració postnupcial s'observa escassament a la desembocadura.

Becadell comú (*Gallinago gallinago*).

BECADELL COMÚ (*Gallinago gallinago*): Migrador comú, escàs en trànsit hivernal. Migració prenupcial de la 2a. desena de febrer fins la 3a. d. d'abril. Màxima abundor a la 1a. d. de març. Prats inundats, basses, més escassament en vores del riu i canals. Migració postnupcial des de la 2a. d. d'agost (rara), encara que migrants més típics es registren a partir d'octubre, amb arribades escasses i intermitents fins gener. Per bé que s'observa durant dates d'onades de fred intens, mai no és nombrós en aquesta època de l'any. Sedimentacions també en bassals de pluja, camps de conreu, etc.

BECADA (*Scolopax rusticola*): Hivernant comú o escàs segons temporades. De la 1a. desena de novembre fins la 1a. d. de febrer. Molt nombrosa en dates d'importants onades de fred, durant les quals pateix una forta pressió cinegètica. Va ser molt abundant per gener de 1985 (captures de fins 50 aus per un sol caçador en una jornada), no obstant això no ho va ser tant en l'onada de fred de 1987. En anys normals és escassa. Sòls humits d'arbredes, torrents i rieres; canyars i canyissars; vores de basses, etc. Solitària i poc conspícua, difícil de quantificar.

TÈTOL CUANEGRE (*Limosa limosa*): Migrador prenupcial escàs. De la 2a. desena de febrer fins la 2a. d. d'abril. Més freqüent a la 3a. d. de febrer i 1a. d. de març. Prats inundats, vores del riu, gorgs pluvials en dates d'importants xafegades. Petits grups (inferiors a 5 membres), aus solitàries.

GAMBA ROJA VULGAR (*Tringa totanus*): Migrador comú, rar en trànsit hivernal. És el limícola més comú en migració. Migració prenupcial de la 3a. desena de febrer fins la 3a. d. de maig, encara que ocasionalment s'observen algunes aus per juny i juliol al riu. Més abundant a la 2a. d. d'abril. Grups de 3 a 10 aus en prats inundats, vores del riu, etc. És abundant riu avall, a la desembocadura. La seva presència lluny del riu està lligada a l'existència de prats inundats. Migració postnupcial escassa a l'agost, setembre i octubre, sobretot en el riu. Ocasionalment en fugida hivernal enfront d'ones de fred intens, de manera que en aquestes circumstàncies es registren alguns exemplars, encara que escassos, per gener (1986, 1987).

Gamba roja vulgar (*Tringa totanus*).

GAMBA VERDA (*Tringa nebularia*): Migrador escàs, rar en trànsit hivernal. Costums i migració semblants a les de l'espècie anterior, encara que és menys nombrosa. Molt sovint totes dues espècies sedimenten juntes. L'arribada prenupcial és més tardana (3a. desena de març) i l'estada finalitza abans (2a. d. de maig). No ha estat observada per juny ni per juliol.

XIVITA (*Tringa ochropus*): Migrador comú. Migrador prenupcial de la 3a. desena de febrer fins la 1a. d. de maig. Aus solitàries, o petits grups

FOTO: Rafael Guzmán

Gamba verda (*Tringa nebularia*).

(3-5 aus), apareixen a la vora de qualsevol massa d'aigua: basses, prats inundats, vores del riu, torrents i rieres, gorgs i safareigs. Es posa en arbres més freqüentment que altres limícoles. Migració postnupcial de la 2a. d. de juny fins la 3a. d. d'octubre, època en què és més escassa i dependent del riu.

VALONA (*Tringa glareola*): Migrador escàs. Migració prenupcial de la 1a. desena d'abril fins al 3a. d. de maig. Més freqüent a la 3a. d. d'abril i 1a. de maig, diferència que només s'aprecia riu avall, a la desembocadura, ja que a Tordera apareixen, com a màxim, aus isolades o grups de 3-4 exemplars. Migració postnupcial: rara, algunes aus per juny (3a. d.) que sedimenten als marges de basses que

Valona (*Tringa glareola*).

FOTO: Rafael Guzmán

FOTO: Raul Calderón

encara tenen aigua. Nombre més gran de cites a la desembocadura del riu, on la migració postnupcial és superior a la prenupcial.

XIVITONA (*Actitis hypoleucos*): Migrador comú. Migració prenupcial de la 3a. desena d'abril fins la 1a. d. de juny, difícil de delimitar amb les primeres entrades postnupcials que ja es produeixen a partir de la 3a. d. de juny. Molt repartida pels marges del riu, bassals de pluja, vores de torrents i rieres, encara que poc nombrosa arreu (aus isolades, petits grups de 3 a 5 exemplars). Migració postnupcial poc important a l'àrea d'estudi, abundant en canvi a la desembocadura.

ORENETA DE RIBERA (*Riparia riparia*): Migrador comú. Migració prenupcial de la 2a. desena de març fins la 3a. d. de maig, més comú a la 3a. d. d'abril i 1a. de maig. Grups dispersos i poc nombrosos es barregen amb altres espècies d'orenetes que sobrevoen aigües obertes, com rabeigs del riu, basses, prats inundats, gorgs, etc. Migració postnupcial més breu i puntual, per bé que més nombrosa i només en llocs apropiats (com els rabeigs d'aigua a la desembocadura del riu), sobretot per setembre. Ha nidificat a la Tordera, entre Sant Celoni i Hortalic, cosa que podria justificar antigues observacions estivals a la zona (vegeu CORDERO, 1983; MUNTANER, FERRER i MARTÍNEZ VILALTA, 1984).

GRASSET DE MUNTANYA (*Anthus s. spinoletta*): Migrador comú i hivernant. Entrada postnupcial des de la 1a. desena d'octubre amb arribades intermitents segons temporades, aus en fugida hivernal durant dates de grans glaçades: vores de basses, riberes del riu, prats inundats. Mostra una notable inclinació per les masses d'aigua, encara que durant les onades de fred es barreja amb títelles als prats i camps de conreu. És més abundant entre la 3a. d. de febrer i abril, època en què es produeix la migració prenupcial i la zona ofereix millors condicions de disponibilitat d'hàbitat.

CUERETA GROGA (*Motacilla flava*): Migrador estival comú. Nidifica als últims quilòmetres del riu i camps adjacents (Malgrat, segurament també algunes a Palafolls). Migració prenupcial de la 2a. desena de març fins la 1a. de maig, essent més abundant a la 3a. d. de març i 1a. d'abril. Prats, camps de conreu, vores de gorgs i riberes del riu. Bandades de vegades nombroses (300 aus, sobretot a la costa). Migració post-

nupcial a partir de la 1a. d. d'agost fins la 3a. d. d'octubre, durant la qual mostra poca inclinació per la zona d'estudi (abundant a la costa, setembre).

CUERETA TORRETERA (*Motacilla cinerea*): Es reconeix una fracció nidificant escassa. Algunes aus hivernants i en migració també escassa. Nidifica en torrents d'aigua neta, a les falades de les muntanyes (p.e. riera de Vallmanya). Aus solitàries a riberes del riu, gorgs, prats inundats i altres masses d'aigua (safareigs, etc.), entre setembre i març.

TORD ALA-ROIG (*Turdus iliacus*): Migrador i hivernant comú. Abundant en fugida hivernal en dates d'importants onades de fred (p.e. gener de 1985; gener de 1987). Entrada postnupcial a partir de la 3a. desena d'octubre, amb arribades intermitents fins al febrer, segons temporades. Camps de conreu, arbredes humides de la plana fluvial, vores del riu entre vegetació de ribera. Molt propi de basses i prats inundats durant el retorn prenupcial, entre la 2a. d. de febrer i la 3a. de març, arribant a ser més abundant que el tord comú amb el que es barreja als boscos de ribera; més repartit entre altres hàbitats boscosos després de períodes de fortes onades de fred.

ROSSINYOL BASTARD (*Cettia cetti*): Nidificant comú, amb certs desplaçaments postgeneratius, o en migració. És el passeriforme més abundant com a reproductor a les basses i els seus voltants. Els seus requeriments no són específicament palustres: bardisses i vegetació palustre; també en torrents, rieres, riberes del riu o fins i tot fondalades amb espessa vegetació.

BOSCALER PINTAT GROS (*Locustella naevia*): Migrador escàs, potser comú ja que és difícil d'observar.

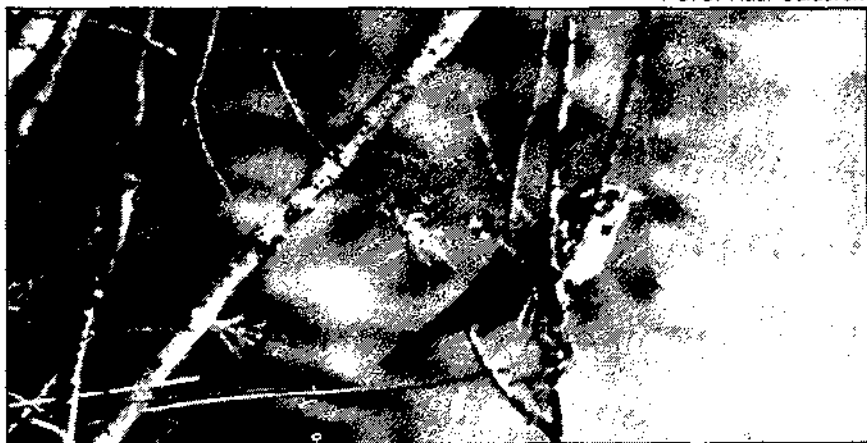
Migració prenupcial de la 2a. desena d'abril fins la 1a. d. de maig. Dins d'aquest grup de passeriformes palustres estrictament migrants, és l'espècie més ben detectada gràcies al seu cant particular. Basses i riberes del riu, on canta entre la vegetació palustre i el matoll peripalustre.

BOSCARLA DE CANYAR (*Acrocephalus scirpaceus*): Migrador comú, probable nidificant a les riberes del riu. Migració prenupcial de la 3a. desena d'abril fins la 1a. de maig, mentre que en els termes de Palafolls i Malgrat és estival i nidificant comú. Cria en canyissars riberencs del riu, canals i zones d'inundació de Palafolls i Malgrat, no confirmada a Tordera. Migració postnupcial segurament tan comú com a la primavera, però més difícil de detectar degut a la seva conducta fugissera i a l'absència de cants: de la 2a. d. d'agost fins la 1a. d'octubre.

BALQUER (*Acrocephalus arundinaceus*): Migrador comú, estival, nidificant escàs. Migració prenupcial des de la 3a. desena d'abril, més comú pel maig (1a. i 2a. d.). Nidifica en canyissars espessos i especialment en basses amb aigua, però no en les riberes del riu. Els darrers anys sembla haver desaparegut com a nidificant en algunes basses, i pateix una forta disminució en d'altres.

REPICATALONS (*Emberiza schoeniclus*): Migrador i hivernant comú. Va nidificar a Ca l'Estany el 1980. Entrada tardorena des de la 3a. desena d'octubre amb arribades intermitents fins a gener, segons temporades. Principalment basses amb canyís abundant, riberes del riu, canals. Menys inclinat a l'hàbitat palustre durant fortes onades de fred i en migració. Rar a l'abril i juny (1979, 1980). Posteriorment no ha estat registrat en aquesta època de l'any.

FOTO: Raul Calderón

Repicatalons (*Emberiza schoeniclus*).

LLISTA D'ESPÈCIES REGISTRADES EN EL TERME DE TORDERA

Una mateixa espècie pot presentar diverses fraccions poblacionals que es trobin, cada una d'elles, en una situació diferent. La variació en el nombre o en l'hàbitat utilitzat indiquen la possible existència de desplaçaments o grups poblacionals en situació diferent dins de la mateixa espècie. Han estat considerades les situacions de:

E = estival.

H = hivernant, inclou trànsit hivernal.

M = migrador, inclou altres tipus de desplaçaments.

N = nidificant.

S = sedentari.

L'ordre de les inicials està relacionat amb la variació de l'abundància relativa de cada una de les situacions.

Per a donar una idea de la freqüència relativa, s'utilitzen els termes següents en minúscules:

a = accidental.

c = comú.

e = escàs.

r = rar.

* = desaparegut (extingit localment).

(?) = hi ha dubtes sobre la situació.

Remarquem que la llista següent és de caràcter estrictament *local*.

FOTO: Raul Calderón

Fotja vulgar (*Fulica atra*).

Cabusset	Ne, Me
Martinet menut	Me
Martinet de nit	Me, Hr
Martinet ros	Me
Esplugabous	Me, He
Martinet blanc	Mc, Hr
Bernat pescaire	Me, Hr
Agró roig	Me, Er
Cigonya	Me
Bec planer	Ma
Flamenc	Me, Hr
Cigne	Ha
Oca vulgar	Mr
Ànec blanc	Me, He
Ànec xiulador	Me, He
Ànec grisèl	Mr, Hr
Xarxet	Mc, Hc

Ànec coll-verd	Mc, Hc, Ne
Ànec cuallarg	Me
Xarrasclet	Mc, Er, N(?)
Ànec cullerot	Me, He
Morell de cap roig	Me
Bec de serra gros	Ha
Aligot vesper	Mc
Milà negre	Me
Milà reial	Mr
Àguila marcenca	Me, Er, N(?)
Arpella vulgar	Me
Esparver cendrós	Me
Astor	Sc, Ne, Me
Esparver vulgar	Mc, Se, Ne, Hr
Aligot	Ne, He, Me
Àguila daurada	Ha
Àguila calçada	Me, Ha
Àguila pescadora	Mr
Xoriguer	Me, He
Falcó mostatxut	Me, Er, N(?)
Perdiu	Sc, Nr
Guatlla	Mc, Ee, N(?)
Faisà	Sc, Ne
Rascló	Ne, Me(?), H(?)
Polla pintada	Me
Picardona	Mr
Polla d'aigua	Mc, Nc
Fotja	Hr
Grua	Ha
Cames llargues	Mc, Er
Bec d'alena	Hr
Torlit	Me, He
Corriol petit	Mc, Ee, Nc
Daurada	Me, Hc
Fredeluga	Hc, Mc

Fredeluga (*Vanellus vanellus*)

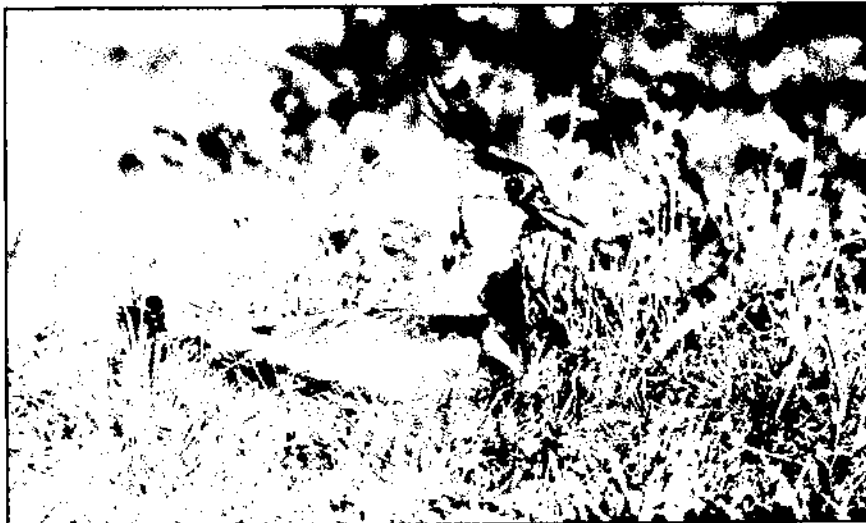

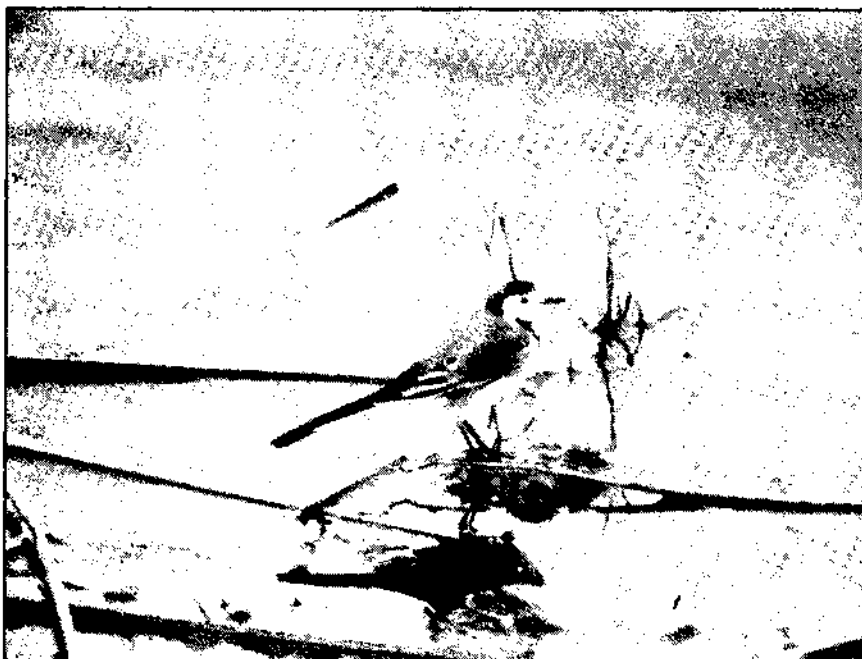
FOTO: Roser Campeny

Batallaire Mc
 Becadell sord Ha
 Becadell comú Mc, He
 Becada He
 Tètol cuanegra Me
 Becut Ha
 Gamba roja pintada Me, Hr
 Gamba roja vulgar Mc, Hr
 Gamba verda Me, Hr
 Xivita Mc
 Valona Me
 Xivitona vulgar Mc
 Gavina capnegra He
 Gavina vulgar Hc, Mc
 Gavià argentat Hc, Ne
 Xixella Mr
 Tudó Mc, Nc,
 Se
 Tórtora Mc, Ec,
 Nc
 Cucut reial Ec, Nc
 Cucut Ec, Nc
 Òliba Se, Ne,
 H(?)
 Xot Mc, Ee,
 Ne
 Duc Sr, N(?)

Picot verd Se, Ne
 Picot garser gros Sr(?),
 Hr(?)
 Terrerola vulgar Me
 Cogullada vulgar Se, Ne
 Cotoliu Me, He
 Alosa Mc, Hc
 Oreneta de ribera Mc
 Roquerol Mr
 Oreneta vulgar Mc, Ec,
 Nc
 Oreneta cua-rogenca Mr
 Oreneta cuablanca Mc, Ec,
 Nc
 Trobat Me
 Piula dels arbres Me
 Titella Hc, Mc
 Grasset de muntanya Mc, He
 Cuereta groga Mc
 Cuereta torrentera Se, Ne,
 He
 Cuereta blanca Mc, Hc,
 Ne
 Cargolet Nc, M(?)
 Pardal de bardissa Mc, Hc
 Pit-roig Mc, Hc,
 Ne

Tord ala-roig Mc, Hc
 Griva Me,
 Nr(?)
 Rossinyol bastard Sc, Nc,
 M(?)
 Trist Sc, Nc
 Boscaler pintat gros Me
 Boscarla mostatxada N*
 Boscarla de canyar Mc, Ee,
 Nr(?)
 Balquer Mc, Ee,
 Ne
 Bosqueta vulgar Mc, Ec,
 Nc
 Tallareta cuallarga Sr, N(?)
 Tallarol trencamates Mr
 Tallarol de garriga Me, Ee,
 Ne
 Tallarol capnegre Sc, Nc,
 He
 Tallarol emmascarat Er, Nr
 Tallareta vulgar Mc
 Tallarol gros Me, Ee,
 Ne
 Tallarol de casquet Mc, Hc,
 Ne
 Mosquiter pàl·lid Mc, Ec,
 Nc
 Mosquiter groc petit Mc, Hc,
 N(?)
 Mosquiter groc gros Mc
 Reietó Me, He
 Bruel Sc, Nc,
 H(?)
 Papamosques gris Mc, Ec,
 Nc
 Mastegatxex Mc
 Mallerenga cuallarga Sc, Nc
 Mallerenga emplomailada Se, Ne
 Mallerenga petita Se, Ne,
 H(?)
 Mallerenga blava Sc, Nc,
 Me
 Mallerenga carbonera Sc, Nc,
 Mr
 Pica-soques blau Se, Ne
 Raspinell comú Sc, Nc
 Teixidor Mr
 Oriol Ec, Nc
 Escorxador Mr
 Botxi Me, He
 Capsigrany Mc, Ec,
 Nc
 Gaig Sc, Nc,
 He
 Garsa Sc, Nc,
 M(?)
 Gralla Me
 Corb Sr, N*(?)
 Estornell vulgar Mc, Hc,
 Nc
 Pardal comú Sc, Nc
 Pardal xarrec Sc, Nc
 Pardal roquer Me,
 H(?)
 Pinsà comú Mc, Hc,
 Ne

FOTO: Rafael Guzmán

Cuereta blanca (Motacilla alba).

Mussol Sc, Nc
 Gamarús Sc, Nc
 Mussol banyut Me, He
 Mussol emigrant Me, Hr
 Enganyapastors Mc, Ec,
 Nc
 Falcionet negre Ec, Nc
 Ballester Me
 Blauet Me, He
 Abellarol Mc, Ec,
 Nc
 Gaig blau Mr
 Puput Ec, Nc
 Colltort Mc, Ee,
 Nr, H(?)

Rossinyol Mc, Ec,
 Nc
 Cotxa fumada Mc, Hc
 Cotxa cua-roja Me
 Bitxac rogenç Me
 Bitxac comú Mc, He,
 Ne
 Còlit gris Mc
 Còlit ros Me
 Merla de pit blanc Mr
 Merla Hc, Sc,
 Nc
 Griva cerdana Mc, Hr
 Tord comú Mc, Hc,
 Nr

